

Orijinal araştırma

Cinsel Eğitim

Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Cinsel Eğitimine İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi

Şehnaz Ceylan¹, Asya Çetin¹

¹Karabük Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü

Özet

Bu çalışmada, anne ve babaların çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında Karabük ili merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden, üç-altı yaş çocukları olan anne – babalar oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Cinsel Gelişim ve Eğitim Ebeveyn soru formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçların bazıları şunlardır: Çalışmaya katılan ebeveynlerin tümü cinsel eğitimin tanımını tek yönlü bir bakış açısıyla vermişler ancak cinsel eğitimin gerekli olduğunu bildirmişlerdir. Ebeveynlerin çoğunluğu cinsel eğitime 3-6 yaşında başlamak gerektiğini ve bu eğitimin kız çocuğa annesi, erkek çocuğa babası tarafından verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ebeveynlerin % 65,6'sı çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili eğitim almadıklarını ifade ederken, % 75'i bu konuda çocuklarıyla rahatlıkla konuşabildiklerini ve çoğunlukla kız-erkek genital organları arasındaki farklılıkları ve özel bölgelerin hijyen ve temizlik kurallarını konuştuklarını belirtmiştir. Çocuklarını cinsel istismardan korumak için çocuğu gözetim altında tutma, güvensiz kişi ve ortamlardan uzak tutma, cinsel organlarına ebeveynleri dışında kimsenin dokunmaması ve böyle durumlarda bağırması gerektiğini öğütme yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Cinsellik, cinsel eğitim, cinsel istismar, mastürbasyon*

Original Research

Sexual Education

Sexual Education Given to the Families of Three – Five Year Old Children Attending to a Preschool Education Institution and Its Analysis

Şehnaz Ceylan¹, Asya Çetin¹

¹Karabük University, School of Health, Development of Child Education

Abstract

In the current study, it was aimed to determine the information of the parents of with regard to the sexual development and education of their children. The working group of the study comprised of parents having a child of three – five year old attending to a preschool education institution acting under the Ministry of Education in the city of Karabük in the educational year of 2014-2015. The data of the study were collected through “Sexual Development and Education Parents Query Form” developed by the researchers. Experimental methods were used in the research. Some of the results obtained in the study are as follows: all of the parents included in the study defined sexual education from a one-way perspective, but stated that sexual education is necessary. Most of the parents thought that it is necessary to start sexual education at the age of 3-6 and that this education should be given to girls by their mothers and to boys by their fathers. While 65.6% parents expressed that they did not have any education with regard to the child’s sexual education, 75% of them pointed out that they were able to talk to their child over sexual education very easily and they talked about the difference between genital organs of girls and boys and the hygiene and cleaning rules of special places. They concluded that they used such methods of recommendation as keeping the child under control, keeping them away from insecure people and surroundings, not to allow anybody to touch to their sexual organs except for their parents and shouting in such cases.

Keywords: *Sexuality, sexual education, sexual abuse, masturbation*

Giriş

Cinsellik tarihinin, insanlığın varoluşu ile birlikte başlıyor olmasına rağmen günümüz toplumunun cinselliğe dair hala direnç gösterdiği, konuşmaktan kaçındığı değerler, tutum ve inançlar bulunmaktadır. Doğum ile başlayan ve tüm yaşantımız boyunca devam eden bireylerin düşünceleri, tutum ve değerleri ebeveynler, akrabalar, öğretmenler, aile, arkadaşlar, medya, kültür ve ekonomik etkenlerden etkilenen cinselliğin (Deniz, 2011) biyolojik, psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik boyutları vardır. Çünkü cinsellik, kişilik gelişimimiz ve yaşamımızın önemli bir bileşenidir (Artan ve Bayhan, 2011).

Erişkin cinselliği ile ilgili altyapı çocuklukta oluşturulmaktadır (Balkan, 2011). Çocuk cinselliği ve cinsel eğitimi konusunda tedirgin olan ebeveynler aslında doğumdan itibaren farkında olmadan çocuklarına cinsel eğitim vermektedirler. Çocuğa eşya ve kıyafet seçiminde cinsiyete ilişkin tercih edilen renkler, yetişkinin çocuğun cinsiyetine göre şekillendirdiği davranışları, oyuncak seçimi, anne babanın birbirlerine karşı davranışları, cinsel sorular, cinsel oyunlar, tuvalet alışkanlığının kazanılmasına dair tutum ve davranışları cinsel eğitimin bir parçasını oluşturmaktadır. Tüm bu faktörler çocuğun cinsel kimliğinin gelişiminde ve kendi cinsiyetine uygun davranış ve rollerinin oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir (Yılmaz, 2011).

Çocuğa cinsel gelişimi ile ilgili ilk bilgileri vermek, çocuğu konuya yaklaştırmak, çocuğun diğer dış faktörlerden edindiği bilgileri kontrol altında tutmak anne babanın sorumluluğudur (Artan ve Bayhan,2011). Ancak çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi konusu ülkemizde yeterince ele alınmamış ve aydınlatılmamış bir konudur. Bu konuda özellikle ebeveynler çocuklarına nasıl yaklaşmaları gerektiğini bilememekte, çocuklarının cinsellikle ilgili meraklarını nasıl giderebilecekleri ve sorularını nasıl yanıtlayacakları konusunda büyük kaygı ve rahatsızlık yaşayabilmekte, cinsel oyunlar konusunda endişelenebilmektedirler (Balkan, 2011). Oysaki tüm bu etmenler gelişimin doğal ve sağlıklı bir parçasıdır (Artan ve Bayhan,2011).

İlgili alan yazında anne babaların çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimleri ile ilgili bilgi düzeylerini, bakış açılarını ve yaklaşımlarını belirleyen araştırmalar mevcuttur. Örneğin, Göçgeldi ve ark. (2007) üç-altı yaş grubu 60 çocuğun anne ve babanın çocuklarına cinsel eğitim konusundaki yaklaşımlarını incelediği araştırma sonucunda; çocuklara cinsel eğitim vermenin gerekli olduğunu ve anne-baba tarafından verilmesi gerektiğini düşündükleri, çocuklarına cinsel eğitim vermeme nedeni olarak da nasıl yaklaşım göstereceklerini bilmediklerini ifade ettiklerini bulmuştur. Tuğrul ve Artan (2001) alt sosyo kültürel düzeyde

2-18 yaş grubunda çocuğu olan 665 annenin çocuklarının cinsel eğitimleri ile ilgili görüşlerini inceledikleri araştırmalarında, annelerin cinsel eğitimin ne olduğunu bilmedikleri, bir grup annenin cinselliği, cinsel ilişki olarak tanımladıkları, cinselliğin ve cinsel eğitimin lise yıllarında başladığını ifade ettikleri, annelerin, çocukları soru sormadan herhangi bir konuda bilgi vermeyi düşünmedikleri sonucunu bulmuşlardır. Aral, Akyol ve Işık (2002) üç-altı yaş grubu çocuğa sahip olan anne babaların cinsel eğitim konusundaki düşüncelerini araştırdıkları çalışmalarında anne- babaların yarıya yakınının çocuklarına cinsel eğitim vermedikleri sonucunu bulmuştur.

Bu araştırmalardan yola çıkarak çocuğun ilk bilgi, beceri ve deneyimlerini kazandığı yer aile ortamı olduğu, çocuğun cinsel gelişimi ve eğitiminde anne ve babanın rolü büyük olduğu için öncelikle anne babaların eğitiminin hedeflenmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada, eğitim öncesinde anne ve babaların çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerini tespit etmek ve eğitim sonrasında elde ettikleri kazanımları belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Karabük ili merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden, üç-altı yaş çocukları olan anne – babalar oluşturmaktadır.

Çalışma grubunun özellikleri

Çalışma grubunu oluşturan katılımcı ebeveynlerin %12,5'i 1001-1500 TL arası, %87,5'i 1501 TL ve üzeri aylık gelire sahiptir. Çocukların %53,2'si kız, %46,8'i erkektir; %50'si birinci çocuk, %37,5'i ikinci, %12,5'i ise üçüncü çocuktur. Annelerin %12,5'i 25-30 yaş, %21,9'u 31-35 yaş, %65,6'sı 36 yaş ve üzeri; babaların %6,3'ü 25-30 yaş, %15,6'sı 31-35 yaş, %78,1'i 36 yaş ve üstüdür. Annelerin 3,13'ü ilkokul mezunu, %6,2'si ortaokul mezunu, %21,8'i lise mezunu, %53,1'i üniversite mezunu, %15,6'sı lisansüstü; babaların 6,3'ü ilkokul mezunu, %3,1'i ortaokul mezunu, %12,5'i lise mezunu, %56,2'si üniversite mezunu, %21,9'u lisansüstü mezunudur. Annelerin %21,8'i çalışmıyor, %3,1'i işçi, %46,9'u memur, %9,4'ü, serbest meslek, %18,8'i diğer (mühendis, doktor, avukat vb.); babaların %3,1'i işçi, %18,8'i memur, %3,1'i emekli, %34,4'ü, serbest meslek, %40,6'sı

diğer (mühendis, doktor, avukat vb.) olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %87,5'i çekirdek, %12,5'i geniş aile yapısına sahiptir.

Veri toplama araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Cinsel Gelişim ve Eğitim Ebeveyn Soru Formu" aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu için 3 uzmandan görüş alınmış uzmanların geri bildirimleri dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek için üç anne ile pilot uygulama yapılmış ve anlaşılmayan sorularda düzenlemeye gidilerek görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Soru formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ebeveynler ve çocukların demografik bilgileri ile ilgili sorular, ikinci bölümde 'Cinsel Gelişim ve Eğitim' konulu eğitim öncesi anne – babaların çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgileri ile ilgili açık uçlu, seçenekli sorular, üçüncü bölümde ise verilen eğitim sonrası anne-babaların kazanımlarını belirleyecek açık uçlu sorular yer almıştır.

"Cinsel Gelişim ve Eğitim" konulu eğitimde üç-altı yaş dönemindeki çocuğun cinsel gelişimi, cinsel kimlik gelişimi, çocuğun cinsel kimlik kazanımını etkileyen faktörler, cinsel oyunlar, okul öncesi dönemde mastürbasyon, çocukların cinsellikle ilgili sıkça sordukları sorular, cinsel konular paylaşılırken dikkat edilmesi gereken hususlar, anne- baba tutumları konuları örnek olaylar, skeçler, tartışma ve soru cevap yöntemleri kullanılarak grup toplantısı şeklinde yapılmıştır.

Eğitime başlamadan önce kişisel bilgi formu ve anne-babaların çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgileri ile ilgili sorulardan oluşan anket katılımcılara dağıtılmış ve gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra doldurmaları istenmiştir. Eğitim bittikten sonra ise eğitim sonrası anne-babaların kazanımlarını belirleyecek soruların yer aldığı anketi doldurmaları istenmiştir.

Grup Toplantısı

Toplantı yapılacağı tarihten bir hafta önce anaokulu ebeveyn bekleme salonuna toplantının konusu olan çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili uyarıcı panolar hazırlanmış ve toplantının saati, tarihi, yeri, konusu ebeveynlere davetiyeler aracılığıyla duyurulmuştur. Toplantı sırasında ebeveynlerin birbirlerini görebilecekleri şekilde oturmalarına özen gösterilmiştir. Toplantıya başlamadan önce toplantının amacı ve beklentileri açıklanmıştır.

Eğitim üç-altı yaş dönemindeki çocuğun cinsel gelişimi, cinsel kimlik gelişimi, çocuğun cinsel kimlik kazanımını etkileyen faktörler, cinsel oyunlar, okulöncesi dönemde mastürbasyon, çocukların cinsellikle ilgili sıkça sordukları sorular, cinsel konular paylaşılırken dikkat edilmesi gereken hususlar, anne- baba tutumları konularında yapılmıştır. Teorik bilgilerden ziyade ebeveynlerin günlük yaşamda çocuklarının cinsel gelişimine dair karşılaştıkları sorunlar, bu sorunların çözümüne yönelik bilgilere yer verilmiştir. Her bir konuyu görselleştirmek, kalıcılığı arttırmak adına “örnek olay, skeç ve görsel sunumlara” yer verilmiştir. Çocuğun cinsel gelişiminde olumsuz ebeveyn tutumlarını içeren skeçler oynanmıştır. Ailelerle olumlu aile tutumlarının nasıl olması gerektiği tartışılmış daha sonra olumlu ebeveyn tutumlarını içeren skeçler tekrar oynanmıştır. Böylece ebeveynlerin toplantıya etkin katılımları sağlanmıştır. Toplantı sırasında konulara paralel olarak ebeveynlere “Cinsel eğitim dendiğinde aklınıza neler geliyor? Davranışlarını ve öğrenme fırsatlarını kısıtlayan katı cinsiyet şemalarından çocukların kaçınmalarına nasıl yardım edebiliriz? Erkekler bebeklerle oynar mı? şeklinde soru soran erkek çocuğunuza nasıl cevap verirdiniz? vb. açık uçlu sorular sorulmuştur. Toplantı sırasında ebeveynlerin katılımını sağlayacak soru sorma, tartışma, rol oynama, doğaçlama teknikleri kullanılmıştır. Toplantı sonunda özetleme yapılmış olup ebeveynlerin sordukları sorular üzerinde tartışma yapılarak cevap aranmıştır.

Veri analizi

“Cinsel Gelişim ve Eğitim” konulu toplantı bittikten sonra ebeveynler tarafından doldurulan anketler araştırmacılar tarafından incelenmeye ve ardından da analiz edilmeye başlanmıştır. Ankette yer alan her bir soru içerik analizi yaklaşımı ile analiz edilirken ebeveynlerin verdikleri cevaplardaki kategoriler belirlenmiş ve veriler böylece sınıflandırılmış, görülme sıklığı tespit edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1’de ebeveynlerin cinsel eğitim kavramına ilişkin görüşleri verilmiştir. Ebeveynlerin 14’ü cinsel eğitimin cinsiyet farklılıkları ve bu konuda farkındalık kazandırma, vücudu tanıma, 10’u çocuğun merak ettiği sorulara cevap verebilme, 5’i cinsel istismardan korunabilme, 4’ü cinsel kimlik kazanımı, 4’ü üreme, 2’si cinsellik, 1’i oyuncak seçimi olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 1. Ebeveynlerin cinsel eğitim kavramına ilişkin görüşleri

Görüşler	Frekans
Cinsiyet farklılıkları ve bu konuda farkındalık kazandırma/vücudu tanıma	14
Çocuğun merak ettiği sorulara cevap verebilme	10
Cinsel istismardan korunabilme	5
Cinsel kimlik kazanımı	4
Üreme	4
Cinsellik	2
Oyuncak seçimi	1

Tablo 2'ye göre çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerin tamamı (%100) cinsel eğitimin gerekli olduğuna dair görüş bildirmiştir.

Tablo 2. Ebeveynlerin cinsel eğitimin gerekli olup olmadığına ilişkin görüşlerinin dağılımı

Cinsel Eğitimin Gerekliliği	n	%
Evet	32	100
Hayır	0	0
Toplam	32	100

Tablo 3'te ebeveynlerin çocuklara cinsel eğitimin verilmesi gereken yaş ve nedenleri ile ilgili görüşleri verilmiştir. Ebeveynlerin 9'u 3-6 yaş arası, 4'ü 1-2 yaş arası, 1'i çocuk doğduğu andan itibaren, 1'i ise 7 yaş itibariyle cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 3. Ebeveynlerin çocuklara cinsel eğitimin verilmesi gereken yaş ve nedenleri ile ilgili görüşleri

Yaş	Nedeni	Frekans
Çocuk doğduğu andan itibaren	Doğal bir şey olduğunu düşünsün diye	1
	İyi kötü dokunuşları ayırt edebilsin diye	1
	Eğitime erken başlamak faydalı olur diye	1
	Kendini tanımaya başladığı için	1
1-2 yaş	Konuşmaya başladığı yaş olduğu için	1
	Cinsiyet farklılığını algılayabildiği için	3
	Her şeyi anlayabilme yaşı olduğu için	1
	Soru sormaya başladığı yaş olduğu için	4
3-6 yaş	Cinsel kimlik kazanım yaşı olduğu için	1
	Cinselliği algılayabildiği için	1
7 yaş		

Ebeveynlerden 1'i çocuğun cinselliğın doğal bir şey olduğunu düşünmesi için cinsel eğitimin doğduğu andan itibaren verilmesi gerektiğini; 1'i, çocuk iyi kötü dokunuşları ayırt edebilsin diye, 1'i eğitime erken başlamak faydalı olur diye, 1'i çocuk kendini tanımaya başladığı için, 1'i çocuğun konuşmaya başladığı yaş olduğu için cinsel eğitimin 1-2 yaşlarda

verilmesi gerektiğini;4'ü çocuğun soru sormaya başladığı yaş olduğu için, 3'ü cinsiyet farklılığını algılayabildiği için, 1'i her şeyi anlayabilme yaşı olduğu için, 1'i cinsel kimlik kazanım yaşı olduğu için cinsel eğitimin 3-6 yaşında verilmesi gerektiğini; 1'i ise çocuk cinselliği algılayabildiği için cinsel eğitimin 7 yaşında verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 4'te cinsel eğitimin çocuğa kim tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin ebeveyn görüşleri verilmiştir. Ebeveynlerin %40,7'si cinsel eğitimin kız çocuğa annesi, erkek çocuğa babası tarafından verilmesi gerektiğini, %34,4'ü annesi, %12,5'i uzman kişi (çocuk gelişimci, psikolog, psikolojik danışman) tarafından, %9,4'ü okul öncesi öğretmeni,%3,1'i babası tarafından verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 4. Cinsel eğitimin çocuğa kim tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin ebeveyn görüşlerinin dağılımı

Cinsel Eğitimi Kim Vermeli	N	%
Kız çocuğa-anne, erkek çocuğa-baba	13	40,7
Anne	11	34,4
Uzman kişi (çocuk gelişimci, psikolog, psikolojik danışman)	4	12,5
Okul öncesi öğretmeni	3	9,4
Baba	1	3,1
Toplam	32	100

Tablo 5'te ebeveynlerin çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili eğitim alıp almadıklarına ilişkin cevapları incelendiğinde; ebeveynlerin % 65,6'sı eğitim almadıklarını, % 34,4'ü eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5. Ebeveynlerin çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili eğitim alıp almadıklarına ilişkin dağılımı

Çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili eğitim	n	%
Evet	9	34,4
Hayır	23	65,6
Toplam	32	100

Tablo 6'da ebeveynlerin cinsel eğitimle ilgili konuları çocuklarıyla rahatlıkla konuşup konuşmadıklarına ilişkin görüşleri verilmiştir. Ebeveynlerin % 75'i cinsel eğitimle ilgili konuları çocuklarıyla rahatlıkla konuşabildiklerini ifade ederken, 25'i çocuklarıyla rahatlıkla konuşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler kendilerini bu konuda yetersiz hissetmeleri, ayıp-günah olduğu için, hangi yaşta ne kadar bilgi verilmesi gerektiğini bilmemeleri

nedeniyle cinsel eğitimle ilgili konuları çocuklarıyla rahatlıkla konuşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6. Ebeveynlerin Cinsel Eğitimle İlgili Konuları Çocuklarıyla Rahatlıkla Konuşup Konuşamadıklarına İlişkin Dağılım

Cinsel Eğitimle İlgili Konuları Rahatlıkla Konuşabilme	n	%
Evet	24	75
Hayır	8	25
Toplam	32	100

Tablo 7’de ebeveynlerin çocuklarıyla cinsellikle ilgili hangi konuları konuştuklarına ilişkin bilgiler incelenmiştir. Ebeveynlerin 18’i çocuklarıyla kız-erkek genital organları arasındaki farklılıkları ve özel bölgelerin hijyen ve temizlik kurallarını konuştuklarını, 12’si hamilelik, 10’u doğum, 6’sı cinsel istismar konularını konuştuklarını, 5’i cinsel oyunlar (evcilik, doktorculuk), 1’i cinsellikle ilgili uygun olmayan kelimeler ile ilgili çocuklarıyla konuştuklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. Ebeveynlerin çocuklarıyla cinsellikle ilgili hangi konuları konuştuklarına ilişkin dağılım

Cinsellikle İlgili Konuşulan Konular	Frekans
Kız-erkek genital organları arasındaki farklılıklar	18
Özel bölgelerin hijyen ve temizlik kuralları	18
Hamilelik	12
Doğum	10
Cinsel istismar	6
Cinsel merak ve oyunlar (evcilik, doktorculuk)	5
Cinsellikle ilgili uygun olmayan kelimeler	1

Tablo 8’de ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismardan korumaya yönelik aldıkları önlemler verilmiştir. 18 ebeveyn çocuklarını gözetim altında tutarak, tanımadığı kişilerle konuşmamasını öğütleyerek, güvensiz kişi ve ortamlardan uzak tutarak cinsel istismardan korumaya çalıştıklarını, 9 ebeveyn cinsel organlarına ebeveynleri dışında kimsenin dokunmaması gerektiğini ve böyle durumlarda bağırmasını öğütleyerek, 2 ebeveyn ise rahatsız olduğu durumları anne ve babasıyla paylaşması gerektiğini söyleyerek çocuklarını cinsel istismardan korumaya çalıştıklarını bildirmişlerdir. Bunların dışında cinsel organlarına farklı isimler takmayarak, çocuğu açık giydirmeyerek, yaşça büyüklerle oynamasına izin

vermeyerek ve çocuğu bilgilendirerek cinsel istismardan korumaya çalıştıklarını bildiren ebeveynler de mevcuttur.

Tablo 8. Ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismardan korumaya yönelik aldıkları önlemlere ilişkin görüşleri

Görüş	Frekans
Gözetim altında tutma, tanımadığı kişilerle konuşmamasını öğütme, güvensiz kişi ve ortamlardan uzak tutma	18
Cinsel organlarına ebeveynleri dışında kimsenin dokunmaması gerektiğini ve böyle durumlarda bağırmasını öğütme	9
Rahatsız olduğu durumları anne ve babasıyla paylaşması gerektiğini söyleme	2
Cinsel organlarına farklı isimler takmama	1
Açık giydirmeme	1
Yaşça büyüklerle oynamasına izin vermeme	1
Çocuğu bilgilendirme	1

Ebeveynlerin Masturbasyon Davranışına Yönelik Verilen Örnek Olaya İlişkin Değerlendirmeleri

Örnek Olay: Ali 3 yaş 5 aylık bir erkek çocuk. Tek çocuk olup planlı bir gebelik sonucu dünyaya gelmiştir. Annesi 39 yaşında bir bankada çalışıyor, babası ise 49 yaşında özel bir şirkette mühendistir. Anne ve baba yoğun tempoda çalışmaktadır. Ali'nin annesi ve babası, son bir aydır koltuk kenarına süründüğünü fark etmektedir. Bunun nedenini öğrenmek üzere gündüz Ali'ye bakım veren babaanne ve dedeye sorduklarında aynı davranışı gündüz de sergilediği bilgisini edinmişlerdir.

Tablo 9'da masturbasyon davranışına yönelik verilen örnek olayın nedenlerine ilişkin ebeveyn görüşleri ve böyle bir durumdaki tepkileri verilmiştir. Ebeveynlerin çoğu örnek olayda verilen masturbasyon davranışının duygusal problemler ve ilgisizlikten kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin 13'ü böyle bir durumla karşılaştıklarında ilgili uzmana başvururum şeklinde görüş bildirmiştir. Bunun yanı sıra durumu görmezden gelip çocuğun dikkatini başka bir yöne çekerim, çocukla konuşurum, doğal karşılarım ve ne yapmam gerektiğini bilemezdim ifadeleri kullanılmıştır.

Tablo 9. Masturbasyon davranışına yönelik verilen örnek olayın nedenlerine ilişkin ebeveyn görüşleri ve böyle bir durumdaki tepkilerinin dağılımı

Masturbasyon Davranışına Yönelik Verilen Örnek Olayın Nedenlerine İlişkin Ebeveyn Görüşleri	n	%
Duygusal problemler	13	40,7
İlgisizlik	13	40,6
Fizyolojik bir problemden kaynaklandığı	2	6,3
Kıyafetlerinden kaynaklandığı	4	12,5
Böyle Bir Durumda Ebeveyn Tepkileri		
Doğal karşılarım	1	3,1
Konuşurum	8	25
Görmezden gelir dikkatini başka bir yöne çekerdim	7	21,9
Uzmana başvururdum	13	40,6
Bilmiyorum	3	9,4

Tablo 10’da ebeveynlerin eğitim sonrası kazanımlarına ilişkin görüşleri verilmiştir. Ebeveynlerin 10’u verilen eğitim sonrası yeni bilgiler edindiklerini, 8’i çocuğun sorduğu soruların geçiştirilmemesi gerektiğini ve nasıl cevap verilebileceğini öğrendiğini, 5’i çocuğa nasıl davranılması gerektiğini öğrendiğini ifade etmiştir. Bunun yanında çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili konularda sakın davranmak, paniklememek gerektiğini bilgisini edindiği, cinselliğin tabu olmadığını öğrendiği, bilgi eksikliği olduğunu fark ettiği yönünde görüşler bildirilmiştir.

Tablo 10. Ebeveynlerin eğitim sonrası kazanımlarına ilişkin görüşleri

Görüş	Frekans
1. Yeni bilgiler edinme	10
2. Çocuğun sorduğu soruların geçiştirilmemesi gerektiğini ve nasıl cevap verilebileceğini öğrenme	8
3. Çocuğa nasıl davranılması gerektiğini öğrenme	5
4. Faydalı, zaman zaman tekrarlanmalı	5
5. Bilgi eksikliği olduğunu fark etme	2
6. Çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili konularda sakın davranmak, paniklememek gerektiğini bilgisini edinme	2
7. Cinselliğin tabu olmadığını öğrenme	2

Tartışma

Bu çalışmada, anne ve babaların çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerini tespit etmek amaçlanmıştır. Ebeveynlerin cinsellikten ve cinsel eğitimden ne anladıkları, bu konu ile ilgili bilgi tutum ve davranışlarının tespit edilmesi, ileride yapılacak olan cinsel eğitim programlarına rehberlik edecektir. Aynı zamanda bu çalışmadan elde edilen bulgular ebeveynlerin bilgi eksikliklerini gidermeleri, eksik ve yanlış bilgileri konusunda farkındalık kazanmaları açısından önemlidir.

Cinsel eğitimin ne demek olduğuna ilişkin verilen cevaplar incelendiğinde ebeveynlerin çoğunlukla cinsiyet farklılıkları ve bu konuda farkındalık kazandırma/vücudu tanıma, çocuğun merak ettiği sorulara cevap verebilme şeklinde açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Bunların yanında cinsel istismardan korunabilme, cinsel kimlik kazanımı, üreme, cinsellik, oyuncak seçimi olduğu yönünde tanımlamalar yapmışlardır. Elde edilen bu sonuç ebeveynlerin cinsel eğitim konusunda tek yönlü bir bakış açısı olduğunu düşündürmektedir. Daha önce pek çok disiplin tarafından fizyolojik ve biyolojik bir çerçevede değerlendirilen cinsel eğitim kavramı günümüzde ise multidisipliner bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. "Cinsel eğitim; bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimi, değer yargıları geliştirmesi eğitimidir"(Bayhan ve Artan, 2004). Cinsel eğitim yaşam boyu devam eden bir öğrenme sürecidir ve bu süreç ilk olarak aile ortamında başlar, öğretmen, arkadaş grubu, uzmanlar, bu alanda çalışan meslek grupları, doktorlar ve medya ile şekil alır (Sungur, 1998). Bu nedenle cinsel eğitimin ilk başladığı ortamı (aile ortamı) oluşturan ebeveynlerin cinsel eğitimden ne anladıklarının ortaya konmasının yapılacak olan ebeveyn eğitimlerinin içeriğini şekillendirecek ve böylece çocuklara yaşına uygun bir biçimde cinsel eğitim verilmesini sağlayacaktır.

Cinsel eğitimin gerekli olup olmadığına ilişkin görüşler incelendiğinde eğitime katılan ebeveynlerinin hepsinin cinsel eğitimin gerekli olduğunu belirttikleri görülmüştür. Benzer şekilde Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu (1998) 4-9 yaş arası çocuğu bulunan ailelerin cinsel eğitimde karşılaştıkları zorlukları ve ne tür davranışlar sergilediklerini tespit etmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada anne babaların büyük çoğunluğu (%96) çocuklara cinsel eğitim verilmesinin gerekli olduğuna inandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Çocuklara yeterli ve doğru bir cinsel eğitimin verilmesinin bu konuda karşılaşılabilecek problemlerin önlenmesi açısından son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü yaşamı merak eden çocuk merakını

gidermek için uygun kaynak olmasa da kendini eğitmek durumunda kalacak, yanlış bilgiler edinecek ve bu durum onun yaşantısını olumsuz etkileyecektir.

Ebeveynlerin çocuklara cinsel eğitim verilme zamanı ve nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde katılımcı ebeveynlerin çoğunun çocuğun soru sormaya başladığı yaş olduğu için, cinsiyet farklılığını algılayabildiği için, cinsel kimlik kazanım yaşı olduğu için cinsel eğitimin 3-6 yaşında verilmesi gerektiğini ifade ettiği görülmüştür. Bunun yanı sıra ebeveynlerden sadece 1 tanesi çocuğun doğal bir şey olduğunu düşünmesi için doğduğu andan itibaren cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çocuğun cinsellikle bilinçli olarak ilgilendiğini gösteren ilk soruları cinsiyet farklılıkları ile ilgili olupuç yaş dolaylarında başladığı (Bulut,1998) için katılımcı ebeveynlerin çoğunun çocuklara cinsel eğitimin cinsiyet farklılığını algılayabildiği için 3-6 yaşlarında verilmesi gerektiğini bildirdikleri düşünülmüştür. Ancak ebeveynlerin cinsel eğitimin doğumdan itibaren başlayarak yaşam boyu sürdüğünü bilmeleri gerekmektedir (Pernoud, 1982). Tuğrul ve Artan (2001)annenin çocuklarının cinsel eğitimleri ile ilgili görüşlerini inceledikleri araştırmalarında annelerin çoğunun cinsel eğitimin ilkökul ve ortaokul (7-15 yaş) yaşlarında verilmesini uygun buldukları sonucuna ulaşmıştır. Bulgular arasındaki farkın cinsel eğitimle ilgili eğitimlerin sayısının artması, cinsel eğitime bakış açısı ve inanışların minimal düzeyde de olsa olumlu yönde değişmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Cinsel eğitimin çocuğa kim tarafından verilmesi gerektiğine ilişkin ebeveyn görüşleri incelendiğinde çoğunun kız çocuğa annesi, erkek çocuğa babası tarafından verilmesi gerektiğini belirttiği görülmüş olup sadece bir ebeveynin cinsel eğitimin baba tarafından verilmesi gerektiğini söylemesi şaşırtıcı bir bulgu olmuştur. Ebeveynler, çocuklarının cinselliğe yönelik tutum ve değer yargılarının gelişmesinde de önemli rol oynamaktadırlar (Dilorio ve diğ., 1999). Cinsel eğitim herkes tarafından verilmemelidir, ilk olarak ailede başlayan cinsel eğitim önce anne baba ile hala, amca, dayı, teyze gibi birinci dereceden yakın akrabalar, okullarda da belirli öğretmen ve danışmanlar tarafından verilmelidir. Çocuk cinsel merakla ilgili sorularını kime yönelttiyse cevabı o ebeveyn vermelidir (Deniz, 2011). Cinsel meraklar günümüzde genellikle arkadaş ve medya vb. aracılığıyla giderilmektedir. Ebeveynler genellikle bilgi yetersizliği nedeniyle bu konuları konuşmaktan kaçınmaktadırlar. Aslında ebeveynler bu konuda anahtar rolündedir ve doğru olan bilginin ebeveynler tarafından verilmesidir. Bu nedenle ebeveynlere bu konuda eğitim verilmesi onların çocuklarına doğru bir şekilde yaklaşmalarında yol gösterici olacaktır.

Ebeveynlerin % 65,6'sının çocuğun cinsel eğitimi ile ilgili eğitim almadığı %34,4'ünün ise eğitim aldığını bildirdiği ve eğitim alanların genelde lisans eğitiminde gelişim dersleri kapsamında aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Ülkemizde cinsel eğitim ile ilgili bilgilendirme konusunda eksiklik olduğu düşünülmektedir. Eliküçük ve Sönmez 'in (2011) 6 yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi konulu çalışmalarında anne-babaların sadece % 5.06' sının çocuk cinsel eğitimi aldığı, % 94.94' ünün ise eğitim almadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Ebeveynlerin cinsel eğitimle ilgili konuları çocuklarıyla rahatlıkla konuşup konuşamadıklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde katılımcı ebeveynlerin dörtte biri kendilerini bu konuda yetersiz hissetmeleri, ayıp-günah olduğu için, hangi yaşta ne kadar bilgi verilmesi gerektiğini bilmemeleri nedeniyle cinsel eğitimle ilgili konuları çocuklarıyla rahatlıkla konuşamadıklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Turnbull, Wersch ve Schaik (2008) "Cinsel Eğitimde Aile Katılımı: İngiliz Ailelerinde Etkili İletişim İçin Rol" konulu araştırmalarında ebeveynlerin utandıkları ve kendilerini rahatsız hissettikleri, cinsel gelişimle ilgili konuları konuşmak için yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını ifade ettikleri sonucuna varmıştır. Ebeveynlerin çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili bilgi eksikliklerinin olmasının onların tutum ve davranışlarını etkileyeceği ve bu durumun da çocuğun kişilik gelişimine ve sağlığına olumsuz yönde etki edeceği düşünülmektedir.

Eğitime katılan ebeveynlerin çocuklarıyla en fazla kız-erkek genital organları arasındaki farklılıklar, özel bölgelerin hijyen ve temizlik kuralları, hamilelik ve doğum konularında konuştuklarını ve bunların dışında cinsel istismar ve cinsel merak/oyun konusunda konuştuklarını ifade etmişlerdir. Koblinsky ve Atkinson (1982) okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin insan cinselliği ile ilgili 15 konu hakkında çocukların eğitimi için gelecek planlarının ne olduğunu belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmalarında ebeveynlerin çocuklarıyla en çok konuştukları konuların vücut farklılıkları, doğum ve üreme olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismardan korumaya yönelik aldıkları önlemlere ilişkin görüşleri incelendiğinde çocuklarını gözetim altında tutarak, tanımadığı kişilerle konuşmamasını öğütleyerek, güvensiz kişi ve ortamlardan uzak tutarak, cinsel organlarına ebeveynleri dışında kimsenin dokunmaması gerektiğini ve böyle durumlarda bağırmasını öğütleyerek önlem aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Çocuğun büyüme ve gelişmesini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış olarak tanımlanan çocuk istismarına her kültürde rastlanmaktadır (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009). Çocuğu cinsel istismardan korumak için

ebeveynlerin çocuklarıyla ilgilenmesi, onu sevmesi ve sevdiğini göstermesi, çocuk yetiştirme ile ilgili eğitim alması, onu izlemesi, kendilerine güven duymasını sağlaması, çocuğun arkadaşı, sırdaşı olması, keskin yasaklarla çocuğu mahrum etmek yerine kontrollü, eğitimsel yaklaşımı tercih etmesi gerekir. Bunun dışında televizyon, bilgisayar ve diğer kitle iletişim araçlarını kontrollü kullanması sağlanmalı, özel bölgelerini göstermemesi, vücudunun yalnızca kendisine ait olduğu, kimsenin onu öpmesi, dokunmasına izin vermek zorunda olmadığı, sır saklamaması gerektiği, bir yetişkin ona bir sır verirse ve kimseye söylememesini tembih ederse mutlaka gelip ebeveynlerine söylemesi gerektiği yaşına ve gelişim dönemlerine uygun bir şekilde anlatılmalıdır (Yalçın, 2011).Ebeveynlerin çocukları istismardan korumaya yönelik tutumlarının genellikle çocuğa öğütler veya engelleme şeklinde olduğu görülmektedir. Aslında tam aksine çocuğun yaşamında uygulayabileceği şekilde eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle ailelerin çocuklarını cinsel istismardan korumaya yönelik yaptıkları açıklamalarının yetersiz, sınırlı ve soyut kaldığı düşünülebilir.

Örnek olayda verilen mastürbasyon davranışına ilişkin ebeveyn görüşleri incelendiğinde ilgisizlik ve duygusal problemlerden kaynaklandığı ve böyle bir durumla karşılaştıklarında ise uzmana başvuracakları ve durumu görmezden gelecekleri konusunda görüş bildirmişlerdir. Ancak ebeveynlerin sadece bir kişi durumu doğal karşılayacağını bildirmiştir. Çocuğun cinsel doyum sağlaması anlamına gelen mastürbasyon zararlı bir yöntem değil, aslında gelişimin doğal bir parçasıdır (Artan ve Bayhan San,2011). Çocuğun sağlık durumu, hijyen, aile hayatındaki yenilikler, aksaklıklar, anne baba ayrılığı yada geçimsizliği, kardeş doğumu, taşınma, okul değiştirme, anne babanın ilgi eksikliği gibi pek çok faktöre bağlı olarak ortaya çıkabilir (Özkızıklı ve Okutan, 2014). Ebeveynlerin çocuğun cinsel organlarına bakması, ellemesi veya kendi kendini uyarma davranışına sert tepkiler vermesi, cezalandırması aslında onların cinselliği ne kadar sağlıklı algıladıklarının göstergesidir (Deniz, 2011). Yeşilay ve Akbaba Altun (2009) okul öncesi öğretmenlerinin sınıftaki öğrencilerinin mastürbasyon davranışıyla baş etme stratejileri ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarında evdeki nedenlere bakıldığında ebeveyn ilgisizliği ve sevgisizliğinin mastürbasyon davranışına neden olduğunu bulmuşlardır. Bu bulgu araştırmada ailelerin de belirttiği gibi mastürbasyonun nedenlerinden ilgisizlik sonucunu destekler niteliktedir.

Eğitim sonrası kazanımlara ilişkin görüşlere bakıldığında ebeveynlerin cinsel eğitime dair yeni bilgiler edindikleri, çocuğun sorduğu soruyu geçiştirmeden yaşına uygun cevapların nasıl verilebileceğini, çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili konularda sakin davranılması, paniklemek gerektiği, bilgi eksikleri olduğu ve cinselliğin tabu olmadığını fark ettiklerini bildirdikleri görülmüştür. Cinsel eğitim doğumdan başlayıp yaşam boyu devam eden sürekli

bir eğitimidir. Çocuklar için ebeveynler cinsel bilginin temel kaynağıdır. Razon'a (1988) göre cinsel eğitim ne çok erken başlamalı ne de çok geç kalınmalıdır (Akt. Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 1996). Cinsel merakın en fazla olduğu dönem erken çocukluk dönemidir. Bu nedenle erken çocukluk dönemindeki cinsel eğitimin sağlıklı verilmesi gerekir. Bu dönemde çocuklara ilk cinsel eğitimleri ebeveynleri tarafından verilir. Ancak ebeveynlerin çoğu çocuğun cinsellikle ilgili soruları, cinsel oyunları ve cinsel merakı karşısında endişeli bir tutum sergilerler. Bu tür konularda eksik ya da yanlış bilgi sahibi olmaları kendilerini bu konuda yetersiz hissetmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle bu konunun uzmanları tarafından ebeveynlere eğitim verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ebeveynlere cinsel eğitim verme yöntemi de oldukça önemli bir konudur. Öğretici bir eğitim yerine grup tartışmaları, oyunlar aracılığıyla yapılan eğitim gibi daha aktif ve katılımcı yöntemler tercih edilmelidir (Sungur,1998). Cinsel eğitim sadece diğerlerini bilgilendirmek değildir bilgi eksikliği, yanlış bilgiler, ebeveynlerin cinselliğe dair abartılı ve yanlış inanışları (tabuları) son derece olumsuz sonuçların oluşmasına neden olabilir (Hawton, 1985).

Sonuç ve Öneriler

Cinsel eğitim bireylerin cinselliğe dair yanlış inanç, bilgi ve tutumlarından, tabulardan sıyrılarak sağlıklı yeni nesiller yetiştirmeleri açısından önemlidir. Çoğunlukla cinsel eğitim almadıklarını ifade eden ebeveynlerin, cinsel eğitimin ne olduğuna ilişkin bilgilerinin eksik olduğu görülmektedir. Cinsel eğitimin vücut kısımlarının tanıma, cinsel istismardan korunabilme, üreme bilgilerinin çok ötesinde olduğu bilinci yapılacak olan ebeveyn eğitimleri, medya, broşürler vb. aracılığıyla oluşturulmalıdır. Cinsel eğitimin ne olduğuna dair yapılacak olan eğitimler sadece anneler için değil hem anneler hem de babaları kapsamalıdır. Cinsel eğitimin gerekli olduğunu düşünen ebeveynler çocuklarının sordukları soruları nasıl cevaplamaları, bu konudaki meraklarını nasıl gidermeleri gibi konularda hangi tutum ve davranışları sergilemeleri ne yapmaları gerektiğini, hangi yaşta ne kadar bilgi verilmesi gerektiğini bilmediklerini, kendilerini yetersiz hissettiklerini ve tedirgin olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Çocukların akranlarından, sokaktan, medya ve internet aracılığıyla cinsel meraklarını doyurmalarını beklemek yanlıştır. Anne babalar çocuğun yaşına ve gelişim özelliklerine göre çocuğa cinsel eğitim vermeli ve bu konuda uygun tutum ve davranışları sergilemelidir. Bu nedenle çocuğa cinsel eğitim yalın bir dille, doğru ve yeterli olarak yaşına ve gelişim özelliklerine göre aşamalı olarak verilmelidir. Cinsel eğitimin kız çocuğa annesi, erkek çocuğa babası tarafından verilmesi gerektiğini düşünen ebeveynlere,

çocuk cinsel merakla ilgili sorularını kime yönelttiyse cevabı o ebeveynin vermesi ile ilgili farkındalık kazandırılmalıdır.

Kaynakça

- Aral, N., Akyol, K. ve Işık, N. (2002). Anne babaların cinsel eğitim konusundaki düşüncelerinin incelenmesi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, Ankara, 1 –14.
- Artan, İ. ve Bayhan San, P. (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Bahar, G., Savaş, H., ve Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Balkan, i. K. (2011). Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, Gülçin Karadeniz (Ed.), Okul öncesi Çocuk Nobel Kitap, Ankara.
- Bulut,A. (1998). Çocuklukta Cinsel Eğitim. *Türk Aile Hek. Dergisi*, 2(2): 53-57
- Deniz, E. (2011). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, Ankara: Ertem Basım
- Dilorio, C.,Kelley, M., & Hockenberry-Eaton, M. (1999). Communication about sexual issues: Mothers, fathers, and friends. *Journal of adolescent health*, 24(3), 181-189.
- Eliküçük, A. ve Sibel S. (2011). 6 Yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*
- Göçgeldi , E., Tüzün, H. , Türker, T. ve Şimşek, I. (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne ve Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Konusundaki Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (STED)*, 16 (9), 134-142.
- Hawton K (1985). *SexTherapy: A Practical Guide*, Oxford University Press (pp.273)
- Koblinsky, S., & Atkinson, J. (1982). Parental Plans for Children's Sex Education. *Family Relations*, 31 (1), 29-35.
- Konur, H. (2006). Dört-Altı Yaşları Arasında Çocuğu Olan Anne-Babalara Verilen “Cinsel Eğitim Programı”nın Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Ankara.
- İldeş, N. (1990). Okul Öncesi Dönemdeki (3-6) Çocukların Anne-Babalarının Cinsellik ve Cinsel Eğitim Konusundaki İnanış ve Uygulamaları ile Çocukların Cinselliğe İlişkin Merakına Karşı Genel Tutum ve Davranış Tepkilerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Pernoud, L. (1982). *Çocuğun Cinsel Eğitimi*. Ankara: E yayınları
- Sungur, M. Z. (1998). Cinsel eğitim. *Journal Klinik Psikiyatri*, 2, 103-108.
- Tuğrul, B., ve Artan, İ. (2001). Çocukların Cinsel Eğitimleri İle İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(20), 141-149.
- Turnbull,T.,Wersch, A., & Schaik, P. (2008). A review of parental involvement in sex education: The role for effective communication in British families. *Health Education Journal*, 67(3)
- Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. (1996). Çocuğun Cinsel Eğitiminde Ailelerin Karşılaştıkları Güçlükler. M.Ü. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 251 – 262
- Özkızıklı, S. ve Okutan, N. Ş. (2014). Bebeklik ve Okul öncesi Dönemde Cinsel Gelişim ve Eğitim. İsmihan Artan (Ed.) Cinsel Gelişim ve Eğitim (ss: 319-332)Ankara: Hedef Yayıncılık

Yeşilay, T. ve Sadegül, A. A. (2009). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıftaki Öğrencilerinin Mastürbasyon Davranışıyla Baş Etme Stratejileri. *İlköğretim Online*, 8 (2), 593-604